

Prof. Joseph E. Stiglitz

Ekonomide Nobel ödülü bulunan Joseph E. Stiglitz, Columbia Üniversitesi'nde Profesör ve Roosevelt Enstitüsü'nde Baş Ekonomisttir. En son çıkan kitabı: Küreselleşme Yine Büyük Hayal Kırıklığı: Trump Döneminde Küreselleşme Karşıtlığı

Ne zaman üstesinden geleceğiz?

Ayrımcılık karşıtı yasanın onaylanmasının üzerinden yarım yüzyıl geçtiği halde ırkçılık, aç gözlülük ve pazar gücü halen işbirliği içinde Afro Amerikalıların zararına çalışıyor. Ama yine de karamsar olmamak için birden fazla sebep var.

1 967'de ABD'nin Newark'tan New Jersey'e, Detroit'ten Ortabattı'da Minneapolis'e birçok şehirde gösteriler meydana geldi. Hepsi de Los Angeles'in Watts bölgesinde yaşanan şiddet olaylarından iki yıl sonra gerçekleşti.

Olaylara tepki olarak dönemin ABD Başkanı Lyndon B. Johnson, olayların nedenlerini araştırması ve sorunları çözecek önlem almaları için Illinois Valisi Otto Kerner'in başkanlığını yaptığı bir komisyonu görevlendirdi. 50 yıl önce Toplumsal Kargaşalar için Ulusal Danışmanlık Komisyonu (Daha çok Kerner Komisyonu olarak da biliniyor) ABD'de bu kargaşaya yol açan durumlarla ilgili iç açıcı olmayan bir rapor yayınladı.

Kerner Komisyonu Afro Amerikanların sistematik bir ayrımcılığa maruz kaldığını, yeterli eğitim ve konut arzının olmadığını, ekonomik fırsatlara erişimlerinin olmadığını bir ülke tarif etti. Afro Amerikalılar için Amerikan rüyası diye bir olgu yoktu. Temel sebep ise raporun ifadeleriyle; "Beyaz Amerikalıların siyahi Amerikalılara olan ırkçı tavır ve tutumlarıydı. Irksal ön yargılar tarihimizi belirleyici şekilde değiştirmiş, şimdi de geleceğimizi etkilemekle tehdit ediyor".

Eisenhower Vakfı'nın takip eden elli yılda nasıl bir ilerleme kaydedildiğini değerlendirmekle görevlendirilen bir grubunun parçasıydım. Maalesef Kerner Komisyonu'nun yayınladığı raporun en önemli mısraları "Ulusumuz iki topluma doğru ilerliyor, biri siyah, biri beyaz; ayrı ve eşit olmayan iki toplum" hala doğru gibi...

Çabalarımızı temel alan ve yeni yayınlanan ve editörlüğü Fred Harris ve Alan Curtis tarafından yapılan kitabımız "Bölünmüş Toplumumuzu İyileştirmek: Kerner Raporu'ndan Elli Yıl Sonra Amerika'ya Yatırım Yapmak" iç karartıcı gerçekleri ortaya koyuyor.

Kendi bölümümde de yazdığım ifadelerle "Kerner Raporu'nda belirlenen bazı sorunlu konularda (Siyahi Amerikalıların siyasete ve hükümete katılımı, siyahi bir başkan seçilmesi de buna örnek) ilerleme kaydedildi. Bazı sorunlar (eğitim ve istihdam eşitsizlikleri) aynı şekilde

ABD'nin eşitsizlik, özellikle de ırksal eşitsizlik yüzünden çok büyük bir bedel ödediğinin farkına varıyoruz. Bu gibi kesitlerle etiketlenen toplum iyi bir örnek oluşturmaz ve ekonomisi yeşermez. ABD'nin gerçek gücü askeri gücü değil yumuşak gücüdür.

devam ederken, bazı sorunlar ise (servet ve gelir eşitsizliği) daha da kötüleşmiş durumda". Kitabın diğer bölümleri Amerika'nın ırksal eşitsizliğinin en rahatsız edici yanlarını ele alıyor. Adalete erişimdeki eşitsizlik büyük ölçüde Afro Amerikalıları hedef alan kitlesel hapis sistemiyle de pekişiyor.

Şüphesiz elli yıl önceki yurttaşlık hakları hareketi büyük bir fark yarattı. Birçok aleni ayrımcılık yöntemi yasa dışı hale getirildi. Toplumsal normlar değişti. Ama kökleşmiş ve kurumsallaşmış ırkçılığın kökünü kazımak zor oldu. Daha da kötüsü ABD Başkanı Donald Trump bu ırkçılıktan fayda sağladı ve bağnazlık ateşini daha da körükledi.

Yeni raporun ana mesajı yurttaşlık hakları hareketinin lideri Martin Luther King, Jr.'ın muhteşem iç-görüsünü yansıtıyor: "Afro-Amerikalılar için ekonomik adalet sağlamak, tüm Amerikalılar için ekonomik fırsatlar yaratmaktan ayrı tutulamaz".

Ekonomik uçurum büyüdü

King, Ağustos 1963'te Washington'a benim de katıldığım yürüyüş eylemine çağrı yaptığında ve o ünlü, unutulmaz "Bir Hayalim Var" konuşmasını yaptığında bu iş fırsatları ve özgürlük için yapılan bir yürüyüştü. Ama buna rağmen ABD'deki ekonomik uçurum giderek büyüdü, kolej eğitimi olmayan kesimi neredeyse dörtte üçü Afro Amerikalılardan oluşan bir grubu yıkıcı sonuçlarla başbaşa bıraktı.

Bunun da ötesinde ayrımcılık her tarafa yayılmış durumda ve sıklıkla da gizli bir şekilde yapılıyor. Amerika'nın finansal sektörü istismar etmek için Afro Amerikalıları hedef aldı. Özellikle de finansal kriz öncesi çok yüksek ücretli ve patlamaya müsait volatil ürünler sattılar ki patladı da. Binlerce insan evsiz kaldı ve nihayetinde zaten çok yüksek olan servet eşitsizliği daha da arttı.

Sadece bir büyük banka Wells Fargo Afro Amerikalılara ve Latinlere daha yüksek faizle kredi verdiği için çok büyük cezalar ödedi. Ama bunun dışında birçok istismar oldu ve hiçbir kurum gerçek anlamda sorumlu tutulmadı. Ayrımcılık karşıtı yasanın onaylan-

masının üzerinden yarım yüzyıl geçtiği halde ırkçılık, aç gözlülük ve pazar gücü halen işbirliği içinde Afro Amerikalıların zararına çalışıyor.

Karamsar olunmalı mı?

Ama yine de karamsar olmamak için birden fazla sebep var. Birincisi ayrımcılık konusundaki kavrayışımız o güne göre çok daha iyi bir düzeyde. O zamanlar Nobel ödüllü ekonomist Gary Becker rekabetçi bir piyasada ayrımcılığın imkansız olduğunu, pazarın gereken düzeyde ödeme yapılmayan kişilerin ücretini yukarı iteceğini yazabiliyordu. Bugün anlıyoruz ki pazarda kusur dolu bilgi ve rekabete ilişkin kusurlar da dahil bu da ayırım ve istismar için daha fazla fırsat sağlıyor.

Dahası şimdi ABD'nin eşitsizlik yüzünden, özellikle de ırksal eşitsizlik yüzünden, çok büyük bir bedel ödediğinin farkına varıyoruz. Bu gibi kesitlerle etiketlenen toplum iyi bir örnek oluşturmaz ve ekonomisi yeşermez. ABD'nin gerçek gücü askeri gücü değil yumuşak gücüdür. Bu güç sadece Trump tarafından değil devamlı tekrarlayan ırksal ayrımcılıklarla azalmıştır. Eğer bu sorun çözülmezse herkes kaybedecek.

En ümit verici işaret, aktivistlerin özellikle de genç aktivistlerin ABD'nin kendi ideallerine göre yaşadığı, yani Bağımsızlık Bildirgesi'nde de asil bir şekilde ifade edildiği gibi; tüm insanların eşit şekilde yaratıldığının farkında olması. Köleliğin kaldırılmasından bir buçuk yüz yıl sonra, bu sistemin mirası sendeliyor. Eşit haklar sağlayan mevzuatın yürürlüğe girmesi bir asır sürdü; ancak bugün, Cumhuriyetçi denetimli mahkemeler ve politikacılar genellikle bu taahhüdün yerine geçiyorlar. Eşit hakların yasalaşmasını sağlamak 100 yıl sürdü. Ama bugün cumhuriyetçiler tarafından kontrol edilen mahkemeler ve siyasetçiler bu sözlerini tutmuyor.

Kitaptaki bölümde de özetlediğim gibi "Alternatif bir dünya mümkün. Ama 50 yıllık mücadele alternatif bir vizyona ulaşmanın ne kadar zor olduğunu gösterdi. Bu sürecin devam etmesi için adanmışlık ve yurttaşlık hakları hareketinin ruhani lideri Marthin Luther King'in de dediği gibi "Üstesinden gelmeliyiz".